

Το κείμενο δημοσιεύτηκε 11/08/2022 στο ιστολόγιο

<https://areopagusbriefs.org>

Κώστας Μεταλληνός: Ο Έλληνας Απολογητής του 20ου Αιώνα

του Έραστου Φίλου

Χρόνια της νιότης, χρόνια αναζήτησης της Αλήθειας

Ο Κώστας Μεταλληνός γεννήθηκε στο 1891 σ' ένα από τα γραφικότερα Ιόνια νησιά, στην Κέρκυρα, και σ' ένα από τα μεγαλύτερα χωριά της, την Άνω Κορακιάνα, με χίλιους περίπου κατοίκους την εποχή εκείνη¹.

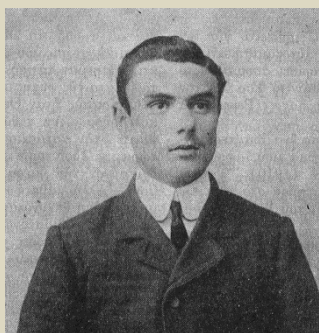
Στην οικογένειά του δεν γνώριζαν για το Ευαγγέλιο, αλλά ούτε αγαπούσαν τους εκκλησιαστικούς τύπους και τελετουργίες. Ο ίδιος μεγάλωσε σε

---

¹ Η ιστορία της ζωής του Κώστα και της Αλκμήνης Μεταλληνού έχει καταγραφεί σε πολλά έντυπα. Βλ. π.χ. Κώστας Μεταλληνός, *Η Μαρτυρία μου περί του Χριστού*, Αθήνα 1965 και Γεράσιμος Ζερβόπουλος, *Έπεσε ο Δυνατός: Κώστας Μεταλληνός, η ζωή, το έργο και η διδασκαλία του*, Αθήνα 1970.

αυτό το πνεύμα των γονιών του. Πολλά περιστατικά είχαν ενσταλάξει μέσα στην καρδιά του νεαρού Μεταλληνού, όχι απλώς αδιαφορία αλλά και αντιπάθεια εναντίον της θρησκείας εν γένει, ήδη από την ηλικία των δεκαπέντε ετών. Με το πνεύμα αυτό τελείωσε το γυμνάσιο, δείχνοντας ιδιαίτερη αγάπη για τα μαθηματικά, την φιλολογία, την ποίηση και γενικά τις επιστήμες.

Η ψυχολογία μου τα χρόνια εκείνα (1904-1908) θα μπορούσε να συνοψιστεί με τις λέξεις, «άσβεστη δίψα επιστημονικής γνώσης και όλων των περί ανθρώπου, κόσμου και Θεού δοξασιών, με σκοπό να βρω την Αλήθεια για να την υπηρετήσω εξαπλώνοντάς την στον κόσμο». Η φλόγα αυτή έκαιγε μέσα μου και όταν διάβασα για πρώτη φορά και άκουσα από κάποιον καθηγητή μου για την θεωρία του Δαρβίνου, έγινα ακόμη σκληρότερος στην έχθρα μου κατά του Χριστού, τον οποίο θεωρούσα ως τον μεγαλύτερο πολέμιο της επιστήμης. Με αυτό το πνεύμα εχθρότητας προς τον Ιησού Χριστό ήρθα στην Αθήνα το φθινόπωρο του 1908 και γράφτηκα φοιτητής στην Μαθηματική Σχολή του Πανεπιστημίου.

Δύο χρόνια αργότερα, το 1910, ο Μεταλληνός, καθώς έψαχνε σ' ένα βιβλιοπωλείο παλαιών βιβλίων – κάτι που έκανε πολύ συχνά εξ αιτίας της δίψας που είχε να μάθει για την αλήθεια – ανακάλυψε ένα δίτομο γαλλικό βιβλίο του Chateaubriand με τίτλο «*Le Génie du Christianisme*» (Η Ιδιοφυία του Χριστιανισμού)

το οποίο αγόρασε για μια δραχμή. Ο τίτλος του βιβλίου και η Γαλλική εθνικότητα του συγγραφέα τον έλκυσαν.

Να, ένας Γάλλος που γράφει για τον χριστιανισμό. Ασφαλώς αυτός δεν μπορεί παρά να τον πολεμάει! Θα το διαβάσω λοιπόν καλά για να συμπληρώσω την πανοπλία μου για την τέλεια ανατροπή του

χριστιανισμού, ώστε να ελευθερωθεί ο κόσμος από την πλάνη αυτή και να βαδίζει στον δρόμο της προόδου και της επιστήμης.

Κατάπληξη και απογοήτευση τον κατέλαβαν όμως, όταν – διαβάζοντας το βιβλίο – ανακάλυψε ότι ο συγγραφέας του αντί να πολεμάει, υποστήριζε τον χριστιανισμό και τον συνιστούσε, μάλιστα. Αμέσως σκέφτηκε να επιστρέψει το βιβλίο αλλά είπε μέσα του:

Βρε τον βλάκα! κρίμα που είναι Γάλλος! Αλλά, μιας και έπεσε το βιβλίο αυτό στο χέρι μου θα το ανασκευάσω και θα δημοσιεύσω την κριτική μου να την διαβάσει ο κόσμος και να βγει από την πλάνη. Είναι ευκαιρία να ασκηθώ στην πολεμική.

Με την απόφασή του αυτή ο 20-χρονος Μεταλληνός άρχισε την συστηματική ανασκευή του βιβλίου, ασχολούμενος με το έργο αυτό μέχρι τις προχωρημένες νυκτερινές ώρες. Αυτό συνεχίστηκε για έναν περίπου μήνα, όταν σκόνταψε πάνω σε μία πρόταση όπου ο Σατομπριάν γράφει:

Από τη στιγμή που θα παραδεχτείτε την ύπαρξη ενός Θεού θα φτάσετε, άσχετα αν το θέλετε, στη χριστιανική θρησκεία με όλα της τα δόγματα, όπως παρατήρησαν, ο Clarke και ο Pascal.

Η διακήρυξη αυτή τον εξέπληξε και του προκάλεσε μεγάλη απορία:

Άμα δεχθώ την ύπαρξη του Θεού, θα δεχθώ χωρίς να το θέλω και την χριστιανική θρησκεία με όλα τα δόγματά της; Παραδέχομαι ότι υπάρχει μία Δύναμη υπεράνω του Σύμπαντος, αλλά από τη Δύναμη αυτή πώς φτάνει κανείς στον Χριστό; Πολύ περίεργο μου φαίνεται.

Η σκέψη αυτή πολύ τον απασχόλησε. Έκλεισε το βιβλίο – ήταν περασμένα μεσάνυχτα – και είπε να πάει την άλλη μέρα πρωί-πρωί στη βιβλιοθήκη να δει τί είδους «αποδείξεις» έχουν αυτοί που αναφέρει ο Σατομπριάν. Όμως, ο Μεταλληνός έγινε θύμα λάθους του σχετικά με τη φράση του Σατομπριάν, «ont remarqué», που σήμαινε «παρατήρησαν», ενώ εκείνος θεωρούσε πως η φράση σήμαινε «απέδειξαν».

Πολύ πρωί την επομένη, έφθασε στην Εθνική Βιβλιοθήκη. Άνοιξε το ευρετήριο στο όνομα Clarke να δει τί βιβλία έγραψε αυτός για τις αποδείξεις περί θρησκείας. Αλλά λυπήθηκε όταν αντιλήφθηκε ότι ο Clarke είχε γράψει στην Αγγλική την οποία τότε δεν κατείχε.

Έψαξε αμέσως μετά για τον Pascal στο Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό και είδε ότι επρόκειτο για τον διάσημο Pascal, και ότι ο μεγάλος αυτός μαθηματικός είχε αφήσει ασυμπλήρωτο έργο που δημοσιεύτηκε μετά τον θάνατό του με τον τίτλο «Στοχασμοί επί της θρησκείας» (Pensées sur la Religion). Η λεπτομέρεια αυτή γέννησε ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον μέσα στο ανήσυχο πνεύμα του Μεταλληνού, επειδή σπούδαζε μαθηματικά. Ύστερα από πέντε λεπτά, όλος περιέργεια, πήρε στο χέρι του το βιβλίο. Κάθισε σ' ένα τραπέζι ανοίγοντας το πρώτο κεφάλαιο με τίτλο: «Κατά της απιστίας των άθεων». Διάβασε την πρώτη πρόταση: «Ας μάθουν τουλάχιστον, ποια είναι η θρησκεία που καταπολεμούν πριν την πολεμήσουν». Τι λοιπόν, είπε μέσα του, ώστε δεν ξέρω τί πολεμώ;

Μετά το πρώτο αυτό κτύπημα, ο Μεταλληνός εξακολούθησε τη μελέτη του Πασκάλ:

Εάν η θρησκεία έχει το καύχημα μιας καθαρής όρασης του Θεού γνωρίζοντάς Τον ακάλυπτα και φανερά, για να την πολεμήσει κανείς θα αρκούσε να πει ότι δεν βλέπει μέσα στον κόσμο τίποτε που καθιστά κάτι τέτοιο ολοφάνερο. Αλλά, αντιθέτως, λέει ότι οι άνθρωποι βρίσκονται στο σκοτάδι και σε απομάκρυνση από τον Θεό. Ο Θεός έδωσε αισθητά σημεία για να γνωριστεί από αυτούς που Τον αναζητούν ολόψυχα και με ειλικρίνεια, τί θα μπορούσαν να περιμένουν όταν, αφού επίμονα αμελούν ν' αναζητήσουν την αλήθεια, φωνάζουν ότι τίποτε δεν τους Τον δείχνει, δεδομένου ότι το σκοτάδι στο οποίο βρίσκονται και αντιτίθενται στην εκκλησία δεν συντελεί παρά να αποδείξει αυτά που η εκκλησία υποστηρίζει. Έτσι εδραιώνεται, δεν ανατρέπεται η διδασκαλία της.

Διαβάζοντας την περικοπή αυτή από τις «Σκέψεις» του Πασκάλ, ο Μεταλληνός ένοιωσε αλλεπάλληλα κτυπήματα στη σκέψη του ...

... στη νεανική μου κουφότητα και αλαζονεία και, ταπεινωμένος, αναγνώρισα το στόμα της ορθοφροσύνης να μου μιλά. Επί ενάμιση χρόνο ο Θεός, κατά τρόπο θαυμαστό, με εφοδίαζε διαδοχικά με κατάλληλα για το πνεύμα μου βιβλία, χωρίς την επέμβαση ανθρώπου, χωρίς να έχω γνωριμία με κανένα αναγνωρισμένο χριστιανό που να μπορούσε να με βοηθήσει.

Μόνος με τα βιβλία, χλευαζόμενος από τον στενό κύκλο των συμφοιτητών μου, αποσυρόμενος στο φτωχικό μου δωμάτιο ολόκληρη την ημέρα μελετώντας, και από έκπληξη σε έκπληξη έβλεπα το σκοτεινό βάραθρο στο οποίο βρισκόμουν και το φως προς το οποίο σιγά-σιγά ανέβαινα.

Όταν διάβασα το κεφάλαιο του Pascal περί προφητειών του Χριστού έλαμψε τόσο φως μέσα μου και άναψε τόσος έλεγχος και φόβος στα βάθη μου για την υβριστική και πολεμική μου στάση απέναντι Εκείνου, ώστε κυριολεκτικά έτρεμαν τα γόνατά μου και αναστεναγμοί από τα έγκατα της ψυχής μου φλογισμένοι σιγόβγαιναν: Ο Χριστός ήταν Θεός και εγώ τον έβριζα και τον πολεμούσα.

Αλλά κάθε φορά ύστερα από κάθε στεναγμό, μια γαλήνη ξεχυνόταν μέσα μου και μια σκέψη σαν αστραπή με διαπερνούσε: Μη φοβάσαι σε δέχεται ο Χριστός. Ο Θεός εξακολουθούσε να μου δείχνει το έλεός Του φέρνοντας στα χέρια μου βιβλία που χρειαζόμουν για να αποβάλω πνευματικές δυσκολίες και πλάνες που είχα στη σκέψη μου σχετικά με την πίστη του Χριστού.

Η εποχή εκείνη ήταν η σημαντικότερη καμπή στη ζωή του Μεταλληνού. Το πνεύμα του φωτίστηκε και κάθε αντίθεση κατά της πίστης στον Χριστό ξεριζώθηκε. Αφού πέρασαν έξι μήνες συναντήθηκε πάλι με τους φίλους του, αλλ' αυτή τη φορά με τη σημαία της πίστης στον Χριστό και με

επιθετικά όπλα κατά των ψευδών θεωριών που διδάσκονταν στο Πανεπιστήμιο σαν αλήθειες.

Ο αγώνας για την υποστήριξη της πίστης στον Χριστό άρχισε τότε και δεν σταμάτησε μέχρι το τέλος της ζωής του. Από την ημέρα που η πίστη στον Χριστό ενήργησε στην καρδιά του, χωρίς καμιά προσπάθεια εκ μέρους του, απελευθερώθηκε από τις αμαρτωλές επιθυμίες και τα πάθη στα οποία άλλοτε ήταν φοβερά υποδουλωμένος. Οι παλιοί φίλοι του τον κορόιδεψαν. Αργότερα, εξηγώντας αυτή την κατάσταση, κατάλαβε ότι ήταν το έλεος του Θεού σ' εκείνον που μετά την μεταστροφή του στον Χριστό τον αναγέννησε και τον σφράγισε με το Άγιο Πνεύμα. Αλλά τότε δεν ήξερε τίποτε για όλα αυτά επειδή δεν είχε ακόμα διαβάσει την Καινή Διαθήκη. Η μόνη πνευματική του τροφή ήταν από τα βιβλία που είχε διαβάσει.

Τον έκτο μήνα της έρευνάς του, όταν ο Μεταλληνός είχε μετανοήσει πιστεύοντας στη θεότητα του Χριστού, ήρθε μια σκέψη στον νου του.

Αφού πιστεύεις ότι ο Χριστός είναι Θεός δεν κάνεις τώρα μια προσευχή σ' Αυτόν; Και για πρώτη φορά τη μέρα εκείνη, κλεισμένος στο δωμάτιό μου, σήκωσα τα μάτια μου προς τον ουρανό και μίλησα πολύ ταπεινωμένος στον Χριστό. Δεν θυμάμαι αυτολεξεί όλα όσα είπα αλλά θυμάμαι ότι Του είπα: Ω, Ιησού, δεν σε γνώριζα και γι' αυτό σε πολεμούσα, τώρα δέξου κι εμένα και σου υπόσχομαι πως θα είμαι τελείως δικός Σου και θα σε υπηρετώ ολόκληρη τη ζωή μου.

Κάθε λέξη έβγαινε από τα τρίςβαθα της ψυχής μου σαν μια φλόγα, κι όταν τελείωσα την πρώτη εκείνη προσευχή, αισθάνθηκα μέσα μου τόση γλύκα και τόση χαρά ώστε σε δύο λεπτά της ώρας είπα, μονολογώντας: Δεν κάνω πάλι άλλη μια προσευχή; Και αμέσως για δεύτερη φορά υψώθηκε ξανά η καρδιά μου και μίλησα και πάλι με το αυτό πνεύμα στον Χριστό. Και πάλι όταν τελείωσα αισθάνθηκα τόση γλύκα και χαρά ώστε ξαναείπα: Δεν κάνω και μια τρίτη προσευχή στον Χριστό αφού μου δίνει τόση ευτυχία; Και πάλι ύψωσα την καρδιά μου προς Αυτόν, και τη φορά αυτή για περισσότερη ώρα από

πρωτύτερα. Μετά την προσευχή αισθάνθηκα τόση χαρά από την επικοινωνία μου με τον Χριστό ώστε φώναξα: Βρήκα το μυστικό, θα μιλώ στο εξής με τον Χριστό πολλές φορές την ημέρα, και τούτο θα με γεμίζει από χαρά και ζωή. Από την ημέρα εκείνη η προσευχή έγινε στην καθημερινή μου ζωή μια ζωντανή και ουσιαστική ομιλία προς τον Χριστό, πηγή μέγιστης παρηγοριάς και χαράς μέσα στην μοναξιά μου.

Δεν πέρασαν πολλές μέρες όταν του ήρθε η εξής σκέψη: «Τώρα πια που τελείως πείσθηκες ότι ο Χριστός είναι Θεός, δεν αγοράζεις ένα Ευαγγέλιο για να διαβάζεις τα λόγια Του και να μάθεις τι θέλει από σένα;»

Την επομένη μέρα, καθώς περιεργαζόταν τα παλιά βιβλία που πουλούσε ένας παλαιοπώλης στην Αθήνα, είδε ένα κομψό βιβλιαράκι μεταχειρισμένο που έγραφε στη ράχη του Καινή Διαθήκη. Αμέσως με λαχτάρα το άρπαξε, το αγόρασε, και γύρισε πάλι στο δωμάτιό του να διαβάσει αχόρταγα τα λόγια του Χριστού και να μάθει για τα θαυμαστά έργα Του. Ποτέ στη ζωή του δεν είχε διαβάσει την Καινή Διαθήκη, αλλ' ούτε είχε ιδέα γι' αυτήν εκτός από ελάχιστες περικοπές που τους δίδαξαν στο σχολείο όμως ποτέ με σοβαρότητα δεν είχε προσέξει. Για πρώτη φορά κρατούσε στο χέρι του σαν ανεκτίμητο θησαυρό τα Λόγια και τα Έργα Εκείνου που τόσο άλλοτε αντιπαθούσε και πολεμούσε αλλά ... λίγους μήνες πριν είχε αναγνωρίσει σαν Θεό και με Τον οποίον είχε πλέον, μέσω της προσευχής, συνάψει στενή καθημερινή σχέση.

Κρατώντας λοιπόν το Ευαγγέλιο με λαχτάρα στο χέρι έτρεξα στο δωμάτιό μου και ξάπλωσα στο κρεβάτι μου. Ήταν η μόνη άνεση που μου έδινε το φτωχικό μου. Άνοιξα τυχαία και άρχισα να διαβάζω: «Εγώ ήρθα στον κόσμο σαν το φως, έτσι ώστε όποιος πιστεύει σ' εμένα να μη μείνει στο σκοτάδι. Όποιος ακούσει τα λόγια μου και δεν τα δεχτεί, αυτόν δεν θα τον κρίνω εγώ, γιατί δεν ήρθα για να καταδικάσω τον κόσμο, αλλά για να τον σώσω». (Ιωάν. 12: 46-47).

Δεν μπόρεσε να συνεχίσει περισσότερο. Ο Χριστός άγγιξε με τα λόγια αυτά απευθείας την καρδιά του και ανακαίνισε όλον του τον εσωτερικό κόσμο. Ήταν ακριβώς τα λόγια που αφορούσαν την περίπτωση τη δική του. Αυτός ήταν «Φως που ήλθε στον κόσμο», όχι σκοτάδι και οπισθοδρόμηση όπως Τον αποκαλούσε. Κατάλαβε πως η αγάπη Του τόσα χρόνια τον ανέχτηκε και δεν τον καταδίκασε.

Ήλθε όχι για να καταδικάσει αλλά για να σώσει. Να σώσει και εμένα! Πρώτη φορά στη ζωή μου άκουσα τα λόγια αυτά και πρώτη φορά όλη η ύπαρξή μου στα τρίςβαθά της άρχισε να πάλλεται από ευγνωμοσύνη προς Αυτόν, που τόσα χρόνια με υπόμενε και με ανέχτηκε. Δεν μπόρεσα να συγκρατηθώ. Άνοιξαν διάπλατα οι βρύσες των ματιών μου και λυγμοί βαθύτατης μεταμέλειας για το τι έκανα ενάντια ενός τέτοιου Προσώπου, συγκλόνισαν την ύπαρξή μου. Αλλά στο βάθος της ψυχολογικής μου εκείνης κατάστασης δεν ήταν η απελπισία, αλλά μια φωτεινή παρηγοριά και μια θεία γαλήνη ότι με δέχτηκε και με συγχώρησε.

Καθώς είχε ανακηρύξει την προσευχή πηγή ευτυχίας, έτσι και τώρα την μελέτη των λόγων του Χριστού την βρήκε πηγή απερίγραπτης χαράς και αγαλλίασης, γιατί την ζούσε σαν μια προσωπική στενότατη συναναστροφή με τον Σωτήρα του που τώρα του μιλούσε απευθείας και ζωντανά μέσα στην ψυχή του. Για τον λόγο αυτό ρίχτηκε στη μελέτη της Καινής Διαθήκης και μάλιστα της τελευταίας ομιλίας του Ιησού προς τους μαθητές Του (Ιωάν. κεφ. 13-17).

Από την ημέρα εκείνη η μοναδική και αποκλειστική του μελέτη θα ήταν η Καινή Διαθήκη την οποία μελετούσε ολομόναχος δεκαπέντε ώρες το ημερονύκτιο με τρόπο τέτοιο που, στο διάστημα δέκα μηνών, είχε αποστηθίσει ολόκληρη την Καινή Διαθήκη με μεγάλη ετοιμότητα και πιστότητα μνήμης.

Την περίοδο εκείνη πολύ με διαφώτισε σε πνευματικές απορίες η συστηματική μελέτη όλων των ομιλιών του Χρυσοστόμου επί των

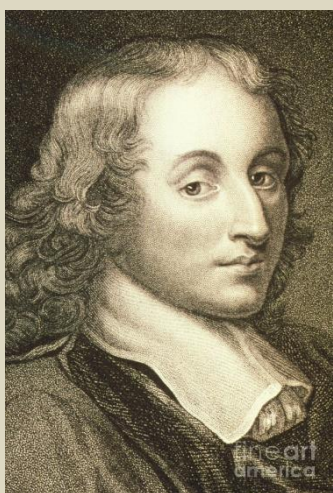

βιβλίων της Καινής Διαθήκης. Μετά από αυτή τη μελέτη της Καινής Διαθήκης, η θεία οδηγία με κατεύθυνε να γνωριστώ με άλλους τρεις νέους, που και αυτοί επίσης διάβαζαν την Καινή Διαθήκη.

Ήταν Άνοιξη του 1911. Απ' αυτό τον μικρό κύκλο των τεσσάρων νέων, μέσα από πολλές δυσκολίες και εμπόδια δημιουργήθηκε αργότερα η Ελεύθερη Ευαγγελική Εκκλησία στην Αθήνα με μέλη απ' όλες τις κοινωνικές τάξεις, διανοούμενους και χειρώνακτες.

Η προσφορά του Μεταλληνού στο χώρο της Χριστιανικής Απολογητικής

Το θεμέλιο της χριστιανικής θρησκείας είναι η ουράνια καταγωγή του Ιησού Χριστού. Αυτό ήταν το πρώτο συμπέρασμα του Μεταλληνού στην έρευνά του. Βρήκε στον Πασκάλ πως όποιος αρνείται τη θεία φύση του Ιησού αυτός κατεβάζει τον χριστιανισμό στο επίπεδο μιας ανθρώπινης θρησκείας και τον θεμελιωτή του στο επίπεδο ενός ανθρώπου ψεύτη και εγωμανή διότι από τις διακηρύξεις που ο Ιησούς Χριστός έκανε για το πρόσωπό του ένα από τα δύο πρέπει να δεχτεί κανείς: ή ότι ήταν ένας αχρείος μεγαλομανής ο οποίος βλασφημούσε τον Θεό ή ήταν στ' αλήθεια ο μονογενής υιός του Θεού.

Εντύπωση προξένησε στον Μεταλληνό ο ευφυής τρόπος με τον οποίο ο Πασκάλ υποστήριζε την θεότητα του Ιησού Χριστού επικαλούμενος τη Λογική και την Ιστορία. Υπάρχουν κατά τον Πασκάλ τρία επιχειρήματα που μαρτυρούν για τη θεία καταγωγή του Χριστού.

Πρώτον, η ηθική τελειότητα του. Ήταν τέλειος και αναμάρτητος. Ποτέ ο Ιησούς δεν χρειάστηκε να ζητήσει από τους άλλους να τον συγχωρήσουν για κάποιο λάθος Του ούτε ποτέ χρειάστηκε να λυπηθεί για κάτι που έκανε ή για κάτι που παρέλειψε να κάνει. Το ερώτημα που απηύθυνε

στους κατηγορούς Του «Ποιος από εσάς με ελέγχει περί αμαρτίας;» (Ιωάν. 8: 46) έχει μείνει από τότε μέχρι σήμερα αναπάντητο.

Δεύτερον, στην μαρτυρία αυτή που ο Ιησούς έδωσε για τον εαυτό Του, ο ουράνιος Πατέρας πρόσθεσε μια δική Του εξωτερική μαρτυρία με θαυματουργικές ενέργειες που έκανε μέσω του Γιου Του. Οι υπερφυσικές αυτές ενέργειες που ακτινοβολούν απεριόριστη δύναμη και καλοσύνη αποτελούν τη φανέρωση της θείας καταγωγής του Ιησού Χριστού. Θεράπευσε αρρώστους, έδωσε φως σε τυφλούς, καθάρισε λεπρούς, ανάστησε νεκρούς, σίγησε ανέμους. Όλες εκδηλώσεις υπερφυσικές που σφράγισαν τη διδασκαλία Του στον καθένα, που είναι φίλος της αλήθειας, ως αληθινή και θεία.

Παράλληλα με την ηθική τελειότητα του Ιησού και τα θαύματα του, ο Πασκάλ παρουσιάζει και ένα τρίτο επιχείρημα για την επουράνια καταγωγή του, μεγαλειώδεις και αποστομωτικό. Πρόκειται για τις προφητείες γύρω από το πρόσωπο και το έργο του Ιησού Χριστού.

Έτσι, για τον Μεταλληνό, το φως της γνώσης έγινε πίστη καρδιάς και όσα είχε δεχτεί στη διάνοιά του τα δέχτηκε και στην καρδιά του, όχι σαν σοφία αλλά σαν αλήθεια που σώζει.

«Έλεος του Θεού» χαρακτήρισε Μεταλληνός την ανακάλυψη που έκανε στο στάδιο αυτό, ορισμένων βιβλίων στα οποία βρήκε πλούτο Απολογητικής της χριστιανικής πίστης. Προσεκτικά και επίμονα μελέτησε τα έργα αυτά με αποτέλεσμα να πει στον εαυτό του:

Αυτό μου χρειαζόταν για να πολεμήσω, όχι πλέον τον Χριστό, αλλά τους πολεμίους του Χριστού.

Η ώρα είχε σημάνει για να παρουσιάσει τις νέες πεποιθήσεις του δημόσια πλέον. Άρχισε από τους συμφοιτητές του με τον ενθουσιασμό ενός ειλικρινούς ιδεολόγου, διαμαρτυρόμενος ενάντια στις πλάνες που οι καθηγητές δίδασκαν στο πανεπιστήμιο σχετικά με τον Υλισμό και την καταγωγή του ανθρώπου. Η επιβράβευση αυτής της προσπάθειας σε αυτή τη

δύσκολη πνευματική εκστρατεία ήταν τρεις ή τέσσερις οπαδοί οι οποίοι προσκολλήθηκαν, όλοι τους φοιτητές.

Για να διατηρήσει το ενδιαφέρον τους στις χριστιανικές αρχές, ο Μεταλληνός εφοδίαζε τους πρώτους οπαδούς του τακτικά με μαρτυρίες άλλων επιστημόνων που πολεμούσαν τις θεωρίες του Δαρβινισμού και της απιστίας. Συμφοιτητές και φίλοι μαζεύονταν στο μικρό δωμάτιό του για πνευματική συζήτηση και κήρυγμα.

Αργότερα ο Μεταλληνός κλήθηκε να δώσει και διαλέξεις. Ήταν αρχές του 1911 όταν κάποιος φοιτητής τον προσκάλεσε να παρευρεθεί σε έναν κύκλο νέων οι οποίοι μελετούσαν το Ευαγγέλιο. Η συμμετοχή του Μεταλληνού στον κύκλο αυτόν έκανε εντύπωση στους συμμετέχοντες. Όμως, η γενική επιστράτευση και οι μετέπειτα βαλκανικοί πόλεμοι σκόρπισαν τον χριστιανικό κύκλο και ο Μεταλληνός κλήθηκε να υπηρετήσει στις τάξεις του στρατού από το 1913 μέχρι το 1916 ως έφεδρος και κατά διαλείμματα. Έτσι τον Δεκέμβρη του 1915 κατάφερε να τελειώσει τις πανεπιστημιακές του σπουδές, λαμβάνοντας μάλιστα τον τίτλο του Διδάκτορα των Μαθηματικών.

Ο πρώτος διορισμός του Μεταλληνού στο δημόσιο που είχε ήδη εγκριθεί τον Φλεβάρη του 1911 και τον είχε τοποθετήσει στο Ελεγκτικό Συνέδριο σαν μαθητευόμενο με μηνιαίο μισθό 20 τάλιρα όπου υπηρέτησε 3 χρόνια, ώσπου, το 1914, διορίστηκε στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους σαν μόνιμος πλέον υπάλληλος με το βαθμό του Γραφέα.

Σύντομα, ο 26-χρονος Κώστας Μεταλληνός θα ερωτευόταν την Αλκμήνη Καψάλη, αλλά λόγω των πολιτικών περιστάσεων της εποχής εκείνης η συναισθηματική περιπέτεια των δυο ήταν μακρόχρονη και έληξε την ημέρα του γάμου τους, τον Ιούνιο 1924.

Ως ζευγάρι πλέον, η Αλκμήνη θα ασχολούνταν με το νοικοκυριό και τα οικονομικά, ο Κώστας με

τις μελέτες του και την υπαλληλική υπηρεσία του. Παρ' όλα αυτά το πνευματικό τους έργο ήταν κοινό και η ψυχική τους επαφή σε αυτό στενή. Αυτός κήρυττε, δίδασκε, έγραφε και η Αλκμήνη ενθάρρυνε, παρηγορούσε και είχε τη φροντίδα για το νοικοκυριό και τα οικονομικά. Η Αλκμήνη είχε πείσει τον ανοιχτοχέρη σύζυγό της να παραιτηθεί από τη χρηματική διαχείριση. Ο δημοσιοϋπαλληλικός μισθός του δεν ήταν μεγάλος, ήταν όμως αρκετός για τη συντήρηση του σπιτιού. Από το μηνιάτικο, το ένα δέκατο προοριζόταν πάντοτε για το πνευματικό έργο. Έπειτα το ανδρόγυνο ξεχώριζε άλλα μικροποσά για φτωχούς χριστιανούς. Το υπόλοιπο έπρεπε να επαρκέσει για όλες τις ανάγκες του μηνός. Δεν είχαν παιδιά οι ίδιοι, αλλά η ενασχόληση του ζευγαριού ήταν συχνά με τα παιδιά και τους νέους.

Δύο μαρτυρίες νέων που δείχνουν την αγάπη του ζεύγους Μεταλληνού για τα παιδιά και τους νέους θα αναφερθούν ως παράδειγμα εδώ.

Η Ελευθερία Παπαδαντωνάκη θυμάται ²:

Ήμουν 11 χρόνων όταν πέθανε η γιαγιά μου, η Αγγελική Δουκοπούλου. Όλη η οικογένεια είχε μαζευτεί στο πατρικό σπίτι στα Πετράλωνα. Μαζί και όλη η γειτονιά, που περίμενε να δει πώς και ποιος θα κάνει την κηδεία. Και ξαφνικά ακούστηκε μια φωνή: Ήρθε ο Μεταλληνός. Καθώς παρατηρούσα τα πρόσωπα των παρόντων, διέκρινα το ενδιαφέρον και την προσοχή τους. Όταν η τελετή τελείωσε και ο κόσμος αναχώρησε για το Νεκροταφείο, στο σπίτι παρέμεινε ο Μεταλληνός κι εγώ σε μια γωνιά να κλαίω με λυγμούς. Και τότε άκουσα τη φωνή του να με καλεί: «Γιατί κλαις; Δεν το έμαθες ακόμη ότι ο ίδιος ο Ιησούς Χριστός, ο Κύριος, μάς έχει βεβαιώσει πως όποιος πιστεύει σ' Αυτόν θα μεταβεί από τον θάνατο, στον Ουρανό, στην παρουσία Του; Για να σε δω. Αν το πιστεύεις θα σκουπίσεις τα δάκρυά σου και θα μου χαμογελάσεις ...». Ο Μεταλληνός, ήξερε πως να ασχοληθεί μ' ένα μικρό παιδί.

---

² Προσωπική ενημέρωση, Ιούλιος 2023.

Σε μια άλλη περίπτωση, έφηβος, είχα ανεβεί στο υπερώο της Εκκλησίας για να παρακολουθήσω το κήρυγμα. Τι με είχε πιάσει και άλλαζα διαρκώς θέση; Μόλις τέλειωσε το κήρυγμα, κατέβηκα και πήγα να χαιρετήσω τον Μεταλληνό. Σφίγγοντας το χέρι μου, μου ψιθύρισε συνειτίζοντάς με σοφία: «Η κάθε μετακίνηση, ο κάθε θόρυβος, αποσπά την προσοχή του ομιλητή. Πώς δεν το σκέφθηκες;»

Επίσης, θυμάται:

Ως νέα κοπέλα, είχα τη χαρά να δώσω την ομολογία μου πίστης στον Ιησού Χριστό, δημόσια, στην Εκκλησία. Ο Μεταλληνός με παρακολουθούσε με προσοχή από τον άμβωνα και διέκρινε δάκρυα στα μάτια του... Ήταν ικανός να συγχαρεί με την κάθε ψυχή.

Θυμάμαι και την Αλκμήνη Μεταλληνού στην οδό Αλκιβιάδου, στην τελευταία τάξη του Κυριακού Σχολείου της εκκλησίας μας. Την τάξη αυτή του Κυριακού Σχολείου αποτελούσαν παιδιά των δύο τελευταίων τάξεων του τότε Γυμνασίου. Η κυρία Αλκμήνη μας ζητούσε να μαθαίνουμε ολόκληρα κατεβατά εδαφίων και την επόμενη Κυριακή μας εξέταζε. Επίσης, μας συνιστούσε να μελετούμε την Καινή Διαθήκη από το αρχαίο Κείμενο. Η τότε επιμονή της, αποδείχθηκε τόσο πολύτιμη σε πολλούς από μας μέχρι σήμερα. Κι ένα περιστατικό μαζί της: Εκείνη τη χρονιά μάς είχε κάνει ανάλυση του κατά Ιωάννη Ευαγγελίου και θα έπρεπε να εξεταστούμε πάνω σ' αυτό. Όμως οι εξετάσεις «εφ' όλης της ύλης» της τελευταίας τάξης του Γυμνασίου συνέπεσαν με τις εξετάσεις για το τέλος του Κυριακού Σχολείου και θεώρησα ότι είχα καλή δικαιολογία να τις αποφύγω. Και το δήλωσα στην Α. Μεταλληνού. Όμως εκείνη τιμούσε τη διακονία της και μου απάντησε: Πολύ καλά, τότε θα σε περιμένω την Τετάρτη το πρωί στις 10, στο Γραφείο της Εκκλησίας, για να γράψεις. Ούτε που διανοήθηκα να αρνηθώ. Μάλιστα, ακόμη θυμάμαι και το θέμα: «Τι να κάμωμεν διά να εργαζώμεθα τα έργα του Θεού;» (Ιωάν. 6:28).

Για έναν άλλο νέο της εποχής εκείνης, τον Δρα Χρήστο Δανικά³, θα μείνει αξέχαστο το εξής από την επικοινωνία του με τον Μεταλληνό:

Ήταν Τρίτη μεσημέρι, 11 Νοεμβρίου 1958 όταν ο Πρόξενος των ΗΠΑ στην Αθήνα, μου σφράγισε το διαβατήριο με την πολυπόθητη βίζα προκειμένου να μεταβώ στο Σικάγο για σπουδές σε Πολιτειακό Πανεπιστήμιο. Την επόμενη Κυριακή το πρωί, άκουσα για τελευταία φορά τον απλό, εμπνευστικό και ανοιχτόκαρδο Κώστα Μεταλληνό, να κηρύττει από τον άμβωνα της Αλκιβιάδου 3. Στο τέλος, με ξάφνιασε όταν μου είπε πολύ διακριτικά πως πρέπει να τον επισκεφθώ στο γραφείο του την επόμενη Τετάρτη το απόγευμα, στις 6.30. Οι τρεις ημέρες πέρασαν γρήγορα αλλά ήταν γεμάτες από μια ανεξέλεγκτη αγωνία και από κάθε λογής συλλογισμούς ως προς το σκοπό της συνάντησής μας. Κτύπησα στην αναμενόμενη ώρα το κουδούνι του γραφείου του. Άκουσα αμέσως τα αργά και πολύ βαριά βήματα του Μεταλληνού να τον οδηγούν στη μεγάλη είσοδο του νεοκλασικού κτηρίου. Ανοίγοντάς την, με υποδέχθηκε εγκάρδια με το διάχυτο πατρικό του χαμόγελο και αφού μου υπέδειξε με περισσή ευγένεια να καθίσω, ο ίδιος άφησε το σώμα του να αναπαυθεί στην άνετη και πλατιά καρέκλα του γραφείου του. Κοιτάζοντάς με, με το αυθόρμητο, το γελαστό και το πατρικό του βλέμμα, μπήκε αμέσως στο θέμα και μου είπε: «Χρηστάκη, έμαθα πως θα πας για σπουδές στο μακρινό Σικάγο. Πες μου παιδί μου, με τι μέσο θα πας εκεί και σε πόσο χρόνο θα φθάσεις στον προορισμό σου;» Κι εγώ απάντησα: «Κύριε Μεταλληνέ, έχω ήδη αγοράσει τα εισιτήρια για να πάω από τον Πειραιά στην Αγκόνα. Από κει, θα ταξιδέψω με το τραίνο στη Νεάπολη και μετά τρεις ημέρες θα πάρω το υπερωκεάνιο Χριστόφορο Κολόμπο για τη Νέα Υόρκη. Μετά τρεις μέρες, θα πάρω το τραίνο από το Grand Central Station για να φθάσω μετά από δυο μέρες στο Σικάγο». Εκείνος μου απάντησε: «Παιδί μου η διάρκεια του

---

³ Προσωπική ενημέρωση, Ιούλιος 2023.

ταξιδιού σου είναι πολύ μεγάλη και κοπιαστική. Ο Κύριος κάλεσε τη Μανούλα σου κοντά Του πριν ενάμιση χρόνο και δεν έχεις κάποιον να νοιαστεί για τα ρούχα που πρέπει να πάρεις μαζί σου. Θέλω να μου πεις τι αναγκαία πράγματα έχεις ετοιμάσει να πάρεις μαζί σου για το τόσο μακρινό σου ταξίδι;» Αυτές οι απρόσμενες ερωτήσεις, γεμάτες τρυφερό, πατρικό ενδιαφέρον, μου έφεραν στην παιδική μου θύμηση την ενδόμυχη επιθυμία της μητέρας μου, λίγες μέρες πριν την αναχώρησή της, μη γνωρίζοντας πως οι ημέρες της εδώ παροικίας της ήταν μετρημένες. Χαϊδεύοντας τρυφερά με τα πολύ ασθενικά της χέρια τα δικά μου δάχτυλα, άκουσα την εσώψυχη επιθυμία της: «Παιδάκι μου, σαν έρθει η ώρα να φύγεις για τη μακρινή Αμερική και με αξιώσει ο Θεός να σε αποχαιρετήσω, εγώ θα σου έχω ετοιμάσει τη βαλίτσα για το μακρινό σου ταξίδι με όλα σου τα ρούχα και τα προσωπικά σου πράγματα.» Η θύμηση αυτή, με έκανε να ξεσπάσω σε ασυγκράτητα αναφιλητά, νοιώθοντας το γεμάτο αγάπη χέρι του αδελφού μας Μεταλληνού να μου χαϊδεύει πατρικά το σκυμμένο μου κεφάλι. «Άκουσε προσεκτικά παιδί μου. Σου έχω ετοιμάσει ένα κλειστό φάκελο με ένα σημείωμα και με κάποια χρήματα. Θα πας στη γραμμένη διεύθυνση στην οδό Αθηνάς. Θα βρεις το τελευταίο εμπορικό κατάστημα ενός φίλου μου που βρίσκεται στην αριστερή πλευρά του δρόμου. Έχω ήδη μιλήσει μαζί του και σου έχει ετοιμάσει μια βαλίτσα με τρία παντελόνια, τέσσερα πουκάμισα, πολλά εσώρουχα αρκετές κάλτσες, δύο μάλλινες μπλούζες, δύο σακάκια και μερικά άλλα πράγματα που χρειάζεσαι για το μεγάλο σου ταξίδι. Και τώρα Χρηστάκη, ας σηκωθούμε όρθιοι να σε αφιερώσω στον Κύριο ο οποίος εκτελώντας το λυτρωτικό του έργο, έδειξε την υπερβολική του αγάπη για τα παιδιά, σαν και σένα, το ορφανό παιδί της Εκκλησίας μας.»

Ο Κώστας Μεταλληνός αναδείχτηκε ως Απολογητής και με το πολύπλευρο συγγραφικό του έργο. Ένας από τους πυλώνες του έργου αυτού ήταν μια μελέτη του με τίτλο «Η Γαλλική Ακαδημία των Επιστημών περι

Σχέσεως Θρησκείας και Επιστήμης» που δημοσιεύθηκε το 1932. Το βιβλίο περιέχει γνώμες Γάλλων ακαδημαϊκών τις οποίες ο Μεταλληνός μετέφρασε στην ελληνική και έχει έναν καθαρά απολογητικό χαρακτήρα, υποστηρίζοντας την αρχή ότι ούτε η Θρησκεία εκτοπίζει την Επιστήμη ούτε η Επιστήμη καταργεί τη Θρησκεία και οι δύο είναι σφαίρες έρευνας και πίστης εντελώς ξεχωριστές η μία από την άλλη.

Επίσης, το έργο του «*Το πρόβλημα της Βίβλου*» (1933) είναι μια εκλαϊκευμένη Απολογητική για το θεόπνευστο κύρος της Αγίας Γραφής. Στη μελέτη αυτή ο Μεταλληνός εκθέτει πρώτα μερικές σκέψεις για τον τρόπο της επικοινωνίας του Θεού με τον άνθρωπο και κατόπιν συζητάει το κύριο θέμα που είναι οι αποδείξεις της θείας καταγωγής της Βίβλου. Οι αρχαιολογικές αποδείξεις απασχολούν το μεγαλύτερο μέρος του βιβλίου επειδή είναι και οι πλέον αποστομωτικές στους ισχυρισμούς των άπιστων. Μια άλλη δυνατή απόδειξη είναι η εκπλήρωση των προφητειών στην Ιστορία και ειδικότερα των προφητειών που αναφέρονται στο πρόσωπο και το έργο του Ιησού Χριστού.

Δεν είναι μονάχα τα επιστημονικά συμπεράσματα των απίστων που καταστρέφουν τη χριστιανική πίστη και ελπίδα, εξίσου σοβαρή ζημιά προκαλούν και οι δογματικοί παραλογισμοί εκείνων που διαβάζουν την Αγία Γραφή με τυφλή προκατάληψη. Είναι αυτό που ενδιαφέρθηκε να δείξει ο Μεταλληνός στο βιβλίο «*Η Περί Ψυχής Συζήτηση*» (1955) μολονότι εξ' αρχής η μελέτη αυτή είχε σκοπό να ανατρέψει τις πλάνες των Μαρτύρων του Ιεχωβά περί απόσβεσης της συνείδησης της ψυχής μετά τον θάνατο, ο Μεταλληνός δεν αντιστάθηκε στον πειρασμό να γράψει παράλληλα και για το προσφιλές του θέμα, δηλαδή την ύπαρξη και τη θεία καταγωγή της ανθρώπινης ψυχής.

Η απολογητική δράση του Μεταλληνού εστιάστηκε αρχικά στο άμεσο επαγγελματικό του περιβάλλον στο δημόσιο. Έδωσε μάλιστα στην πνευματική κίνηση αυτή το όνομα «Όμιλος Δημοσίων Υπαλλήλων - Έρευνα και Πίστη» και οργάνωσε ευρύτερες διαλέξεις σε δημόσιες αίθουσες με

θέματα κυρίως απολογητικά. Με ομιλίες όπως «Δια της Επιστήμης στον Θεό», «Η στάση του σύγχρονου επιστήμονα έναντι στην προσωπικότητα του Χριστού», ή και «Η σκιαγραφία της Ψυχής» τράβηξε το ενδιαφέρον ενός μεγάλου αριθμού διανοουμένων.

Αλλά ο Μεταλληνός έκανε και ένα ακόμα βήμα προς τα εμπρός. Ως εκπρόσωπος του Ομίλου υπέβαλε αίτηση στην τότε κυβέρνηση να παραχωρηθεί η αίθουσα της Παλαιάς Βουλής για δημόσιες διαλέξεις με ελεύθερη την είσοδο. Η άδεια δόθηκε, έτσι δύο φορές κάθε εβδομάδα για τρία χρόνια (από το Φθινόπωρο του 1935 έως το Καλοκαίρι του 1938) πολυπληθή ακροατήρια άκουγαν από το βήμα της άλλοτε Βουλής των Ελλήνων τις αλήθειες της ζωής και της σωτηρίας του Χριστού.

Ο χώρος της Απολογητικής τον ελληνόφωνο κόσμο σήμερα

Αναμφίβολα, ο Κώστας και η Αλκμήνη Μεταλληνού υπήρξαν αυθεντικοί χριστιανοί και υποδειγματικοί χαρακτήρες, με ανοιχτή καρδιά για τους συνανθρώπους τους και ιδιαίτερα για τη νέα γενιά. Υπήρξαν μεθοδικοί διδάσκαλοι, επιστήμονες, απολογητές, μεταδοτικοί, εξωστρεφείς, ταπεινοί πνευματικοί ηγέτες και πρωτοπόροι στην ανάδειξη ταλέντων.

Με έμπνευση τον οραματισμό και τη δράση του ζεύγους Μεταλληνού, ιδρύθηκε τον Μάη 2023 το

ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Κώστας και Αλκμήνη Μεταλληνού

ως Διακονία της Κοινωνίας Ευαγγελικών Εκκλησιών, το οποίο και εγκαινιάζεται με την εκδήλωση στην ανάμνηση των 60 χρόνων από τον θάνατο

του Κώστα Μεταλληνού, που θα λάβει χώρα στις 5 Οκτώβρη 2023 στην Παλαιά Βουλή.

Σκοπός του Κέντρου είναι να προάγει την Χριστιανική Απολογητική στην ελληνόφωνη κοινωνία, ιδιαίτερα στο χώρο της Διανόησης και των Καλών Τεχνών.

Κάποιες από τις δραστηριότητες του Κέντρου είναι οι εξής:

- Προώθηση αριστείας στον χώρο της χριστιανικής απολογητικής μέσω υποτροφιών για προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές και μελέτες.
- Ενθάρρυνση καλλιτεχνικής αρτιότητας και δημιουργικότητας μέσω βραβείων.
- Συνεργασία με άλλους φορείς στην Ελλάδα και παγκοσμίως για την προώθηση σχετικών ερευνών και μελετών.
- Δημόσιες εκδηλώσεις, όπως συνέδρια και απολογητικές διαλέξεις.

Το Κέντρο αποτελείται από μια 5-μελή ομάδα 'Συμβούλων', οι οποίοι αποφασίζουν και επιβλέπουν τις δραστηριότητές του. Οι δραστηριότητες του Κέντρου εκτελούνται από έναν κύκλο εθελοντών και φίλων του Κέντρου.

Η ελπίδα των διοργανωτών είναι, το πνεύμα Απολογητικής που διακατείχε τους πρώτους χριστιανούς καθώς και το παράδειγμα ανθρώπων – όπως το ζεύγος Μεταλληνού τον περασμένο αιώνα στην Ελλάδα – να γίνει παράδειγμα για τους χριστιανούς σήμερα έτσι ώστε να διακηρύττεται η Αλήθεια και η Χάρη του Θεού στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού στον ελληνόφωνο κόσμο και στον 21ο αιώνα.

Ο Έραστος Φίλος είναι φυσικός (MSc και PhD) με πολύχρονη εμπειρία στη βιομηχανική έρευνα στη Γερμανία και ως στέλεχος στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης στις Βρυξέλλες. Μετά την επιτυχή συμμετοχή του στο θεολογικό πρόγραμμα Χριστιανικής Απολογητικής (MA) στο Talbot School of Theology, Biola University, Λος Άντζελες, ΗΠΑ, ζει στην Αθήνα και ασχολείται με θέματα Απολογητικής.